



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia  
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

**Caussin, Nicolas**

**Coloniae Agrippinae, 1634**

16. De semi-doctis.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

nore præstantes: sed fingo mihi, quod animo liberum est, doctos aliquot sine iusta prudentia, & pietate ad concionandi munus accedere, qui se ingenij, & eruditionis profuuo permittant. Tales ferme erunt, qui à puero bonis literis instructi, omnium scientiarum curricula sint ementi, & tantam vndique rerum opulentiam congesserunt, ut vix se capiant: Itaque quod didicerunt ex magna fecundi pectoris abundantia plenius eructant.

Loquentur sæpius Latinè, Græcè, Hebraicè, nonnunquam Arabicè, & Syriacè, varijsq; idiomatibus concionem intingunt: putes te Geryonem illum poetarum audire, qui ore triplici dueros eodem tempore fundat sonos. Habebunt frequenter in ore versiones Theodotionis, Aquilæ, Symmachi, Chaldaicam paraphrasin, & cæteras, quas aut castigabunt, aut conciliabunt. Addent etiam multa ex manuscriptis quæ dicent nondum vulgata typis, aut certè Græcè minime edita, & in hac, vel illa Bibliotheca asseruari, puta Lexicon Cyrilli, Victorem Presbyterum in Diuum Marcum, Balsamonem ad Canones Apostolorum, Breviarium Adesporon, aut Rabbi Mosè Ben Maimon, qui nuper fuerit ex Oriente asportatus. Sunt autem in examinandis auctoribus accurati, in refellendis acres, in conciliandis prudentes: notant porro ex qua editione legerint quod asserunt, & quo libro, quo capite, quo versu inueniatur, tum addunt irrepisse errorem, quem sic ex Græcis codicibus emendari oporteat.

In historijs sunt apprimè versati, & Chronologiam quidem accuratissimè discutiunt, tum frequenter sermonem inferunt de aunis Nabupalassatis, & Cyri, tridentque eos, qui dicunt Platonem in Ægypto Hieremiam conuenisse, Cyclos, & Eclipses diligenter inquirunt, & expendunt, an vera sint omnia, quæ Andreas Hierosolymitanus de ratione inueniendi circuli solatis tradiderit: oderrunt sensus allegoricos, & exiles ingenij argutias, & ea quæ multum habent floris, literalem sensum sagacissime perferunt, & ex varijs versionibus eruunt, Concilia, & ritus Ecclesiasticos egregiè norunt, tum hæreticos in ratione controuersiarum potenti sæpè plaga feriunt. Asserunt autem nonnunquã similitudines ex omnium artium instrumento delibatas, ut qui penè omnia nouerint, & ex manuscriptioribus literis multa quoque aspergent. Et ut se aliquando plebi accommodent, dicent

nonnihil tenerum, & moratum, sed tum videbuntur extra suum elementum peregrinari, nec tam felices habere emissiones. Nã dictione sunt pressi, considerati, enucleati, tono vocis quales solent esse boni anagnostæ, gestu etiam perparco. De ijs queruntur rudiores eos nimis latinè loqui, etiam si tum Græcè fuerint loquuti. Hi autem qui nominati haberi inter doctos volunt, lubenter eorum conciones frequentant, aiuntque ita esse concionandum, & si quæ sint ambitiosæ eruditionis foemina prædicant se lubenter audire viros doctos, recteque intelligere, licet ac 37 quidem, ut ait Comicus, intelligant. Qui tamen prudentius iudicant, rectè putant huiusmodi viros multæ, & profundæ lectionis, accuratiquè iudicij esse in scholis, & scriptis admirabiles, ad concionatorum genus orationis, quæ res tota est popularis, minus aptos.

De semi-doctis.

C A P V T X V I.

**E** St aliud præterea Doctorum genus si mulatum, & quasi rectorio inductum. Tales sunt, qui à teneris non iecerunt scientiarum fundamenta per solidum, neque linguarum se varia cognitione excoluerunt. Itaque consecrantur ferme riuulos, in quibus seculsa teneatur aquila, fontes autem prorsus ignorant. Multi sunt in recentiorum libris, eosque nauiter compiliant, maxime si qui locos communes scripserint, & ut sunt sæpè ingenio non infelici, & venusta oris facundia, dum hæc efferunt, dicuntque volubilius, ab ijs, qui minimè intelligunt, putantur multa legisse, nam & antiquos auctores identidem appellant, & quos vix fama compererunt, ita referunt, ac si in eorum libros commentarios edidissent. Verum periculum est aliquando, ne suam infertiam apud doctos prodant, ut cum primis apicibus delineata apud eos, qui collegerunt, inueniunt auctorum nomina, & D. Augustum (ita enim sæpè appellatur Cæsar Augustus) usurpant pro sancto Augustino, & si quis auctor tres tantum libros scripserit, ipsi quartum, aut quintum proferunt, tum si quid ab eo Græcè, aut Hebraicè dictum, id corruptis verbis pronunciant, & in acceptu grauitè titubant, denique cum à Chronologia dicunt maxime distantia, & Cæsarium veterem

veterem cum iuniori confundunt: Germanum sacrarum literarum sensum, non adeo curant, sed multa per accommodationem dicunt.

Amant autem ferme rationes stivolas, quæ multum speciei, parum soliditatis habeant, ut quæ ex Cabalistarum penitioris serinio sunt petite, quæ cum dicantur, oraculis videantur simillima. Ad summum ut intrudant levis aliquis doctrinæ choragium, mirabiles plerumque faciunt excursions, & dissentanea quæque copulant.

De curiosis.

CAPVT XVII.

*Curiositas  
ridicula.  
Quærit  
hoc cap.  
lx.*

**I**N vitioso quoque genere sunt nimis curiosi, qui solent in quæstionibus parum fructuosius plurimum temporis terere. Quærent igitur an ligno interfectus fuerit Abel, & qua ligni specie, ex qua arbore fuerit excisa Moysi virga miraculorum effectrix. Tum dicent hanc quæstionem antea agitatum ab Antonio Consule vrbis Romæ, & Haccadon huic petitioni ita satisfacisse.

*Haccadon  
apud Ga-  
laim. c. 17.  
616.*

Quod me rogas de virga Moysi tibi notitiam dare, dicam tibi quod de hoc scriptum reperit à Rabbi Simeone filio Iohai in investigatione secretorum dicitur. Virga illa qua Moyses, & Aaron miracula faciebant in terra Egypti, & postea in deserto floruit, gemmasque edidit, ab ea arbore excisa est, quam Deus Moysi ostendit in deserto, ut aquæ amaræ dulces fierent. Et hæc arbor excisa fuit ab arbore vitæ, quæ in paradiso sita erat, Angelorum manibus. Quam quidem miserunt Adæ, cum ille misisset Seth ad paradysum filium suum misericordiam Dei imploraturum de suo peccato. Dixeruntque Angeli, Seth, ut plantaret hanc arborem. Quæ quam primum fructum faceret, misericordiam Dei in eum descenderent, aperirenturque portæ cæli, quæ obsertæ sunt. Hanc autem arborem seu potius ramum accepit Seth, plantavitque in deserto, quam postea Moyses inuenit, & ex ea virgam suam excidit.

*Mem. l. 8.  
65.*

Hæc pretiosa fabula cum narratur aures implet admiratione, & obstupescunt qui audiunt, quod tantum & tam mirabilis historiae arcantum tamdiu latuerit. Idem plerumque sortè examinabat genealogias Iudæorum, &

quærent cur Panther ab Hebrais Dominus noster fuerit nominatus, & verè ne Panther atavus sanctissimæ Dei Matris fuerit. Tum de persona Christi, & Beatae Virginis nimis multa expiscabuntur, & scire auebunt quas illa vestes & calceos habuerit, an secum in Bethlemitana peregrinatione bouem & asinum duxerit, aurumne in massa, an nummos aureos à Magis acceperit, quæ quidem, vel certè non dissimilia plerumque ab ijs qui historiam tractant, ex destinata opera quæri obiter, aut si ineptè fuerint dicta, refelli possint. Tamen in concionibus nisi res admodum postulet, hæc argumenta prolixè discutere curiositatis plurimum, parum certè fructus habet. Præterea si viderint auditores prurire rerum curiosarum desiderio, afferent ex historia naturali quicquid erit abditum, & incredibile, agitant quæstiones Theologiæ & Philosophiæ, non tam ad doctrinam, quam ad pompam, vagabuntur per omnia terrarum imperia, & si qua minima data fuerit occasio, huius vel illius imperij Principes à primo ad vltimum perconsentunt. Tum ut arcana etiam dicant omnibus ignota, *Quinquaginta prudentia portas, & triginta duo iunera sapientia additis Hebraica nominibus, cum magna ostentatione memoria numerabunt.*

De scholastico genere oratorum.

CAPVT XVIII.

**S**Vccedunt deinde scholastici, quod verbum ne quis secus accipiat quam intelligam, non nihil distinguendum est. Primum igitur dicti scholastici viri multæ in omni genere literaturæ, & politioris etiã elegantia, quod superius ostendisse me recorder, nunc autem nomen remansit penes eos qui Theologiam docent in differendi subtilitate positam, viros doctos, ingeniosos, acres, & omni honore dignos, quorum exquisitissima doctrina in decus, & utilitatem Ecclesiæ longè lateque permanavit. Ex eorum schola prodeunt nonnumquam concionatores, qui vel sub ipsa adhuc studiorum incude positi, vel certè calentibus etiam tum altioris doctrinæ vigore ingenijs, rebus optimis parum prudenter vtuntur.

Afferunt enim ad aures plebeias reconditas ex Theologiae instrumentis quæstiones, de